

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ D.L.S. ΚΑΙ D.L.C. κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγές αριθ. 2134/12 και 2161/12)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

26 Ιουνίου 2014

Η απόφαση αυτή θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές μικροαλλαγές

Στην υπόθεση d.I.S. και d.I.C. κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε Τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Isabelle Berro-Lefèvre, *πρόεδρος*

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, *δικαστές,*

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος,*

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο στις 3 Ιουνίου 2014, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με δύο προσφυγές (με αριθμούς 2134/12 και 2161/12) στρεφόμενες κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από δύο υπηκόους της Δομινικανής Δημοκρατίας, τις κυρίες M.d.I.S. και A.d.I.C. («οι προσφεύγουσες»), οι οποίες προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 9 Δεκεμβρίου 2011 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγουσες εκπροσωπήθηκαν από τον κ. Τ. Τσιάτσιο, δικηγόρο Θεσσαλονίκης. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την εντεταλμένη του αντιπροσώπου της, κ. Μ. Γερμάνη, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγουσες επικαλούνται μία παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης εξαιτίας των συνθηκών κράτησής τους.

4. Στις 30 Ιανουαρίου 2013, οι προσφυγές κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγουσες γεννήθηκαν αντίστοιχα το 1962 και το 1979.

A. Η σύλληψη και η κράτηση των προσφευγουσών

6. Οι προσφεύγουσες συνελήφθησαν στις 10 Αυγούστου 2011 για παράνομη είσοδο στην χώρα και τέθηκαν υπό κράτηση, ενόψει της απέλασής τους, στους χώρους της υπηρεσίας δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης (πρώην «συνοριακή αστυνομία Κορδελιού»).

7. Στις 11 Αυγούστου 2011, η υπηρεσία δίωξης της λαθρομετανάστευσης ενημέρωσε το προξενείο της Δομινικανής Δημοκρατίας ότι δύο από τις υπηκόους της είχαν συλληφθεί χωρίς έγγραφα ταυτότητας και το κάλεσε να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή η επιστροφή τους στην χώρα αυτή. Το αίτημα αυτό επαναλήφθηκε στις 17 Αυγούστου 2011 από την υπηρεσία απελάσεων της διεύθυνσης αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, το οποίο απευθύνθηκε στο προξενείο της Δομινικανής Δημοκρατίας.

8. Την 1^η Σεπτεμβρίου 2011, το προξενείο χορήγησε ένα προσωρινό διαβατήριο διάρκειας τριάντα ημερών στην δεύτερη προσφεύγουσα. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2011, η τελευταία μεταφέρθηκε στην διεύθυνση αλλοδαπών Αττικής (στην οδό Πέτρου Ράλλη), απ'όπου απελάθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 2011.

9. Σε ό,τι αφορά την πρώτη προσφεύγουσα, ενώ το προξενείο της είχε χορηγήσει τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα, αυτή μεταφέρθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2011 επίσης στην διεύθυνση αλλοδαπών Αττικής, στην Αθήνα, απ'όπου απελάθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 2011.

B. Οι συνθήκες κράτησης κατά την εκδοχή των προσφευγουσών

10. Σε ό,τι αφορά τις συνθήκες κράτησής τους στους χώρους της υπηρεσίας δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης, οι προσφεύγουσες δεν δίνουν τις διαστάσεις του κελιού τους, αλλά αναφέρουν ότι αυτό ήταν πλήρες και ότι τα στρώματά τους ήταν τοποθετημένα πάνω στο τσιμεντένιο έδαφος. Προσθέτουν ότι το κελί διέθετε τουαλέτες, ένα ντους και έναν νιπτήρα που δεν καθαρίζονταν ποτέ, ότι δεν είχε εξαερισμό και επαρκές φως εξαιτίας ενός μεταλλικού πλέγματος που έφρασσε κάθε παράθυρο. Η δύσοσμη ατμόσφαιρα που επικρατούσε προκάλεσε στην πρώτη προσφεύγουσα μία αδιαθεσία που χρειάστηκε την μεταφορά της στο νοσοκομείο Παπαγεωργίου της Θεσσαλονίκης στις 21 Σεπτεμβρίου 2011. Αναφέρουν επίσης ότι δεν υπήρχε εξωτερική αυλή για να περπατήσουν ή για την σωματική άσκησή τους και ότι είχαν μόνον την δυνατότητα να περπατούν στον διάδρομο του ορόφου που είχε μήκος τέσσερα μέτρα και πλάτος ένα μέτρο. Προσθέτουν ότι η κάθε

μια τους ελάμβανε ένα ποσό 5,87 ευρώ (EUR) την ημέρα και ότι το ποσό αυτό δεν επαρκούσε για να αγοράσουν μία πίτσα ή ένα σάντουιτς, αφού μάλιστα ήταν υποχρεωμένες να αγοράζουν πόσιμο νερό.

11. Σε ό,τι αφορά την κράτησή τους στους χώρους της διεύθυνσης αλλοδαπών Αττικής, οι προσφεύγουσες αναφέρουν ότι τοποθετήθηκαν σε ένα κελί το οποίο περιείχε πέντε κρεβάτια, αλλά φιλοξενούσε επτά κρατούμενες. Αυτές κοιμούνταν στο πάτωμα χωρίς στρώμα, χωρίς κουβέρτα και χωρίς σεντόνια. Προσθέτουν ότι η ατμόσφαιρα μέσα στο κελί ήταν αποπνικτική εξαιτίας του καπνού των τσιγάρων των άλλων κρατούμενων. Διευκρινίζουν ότι υπήρχε μόνον μία τουαλέτα για όλες τις κρατούμενες, έτσι ώστε έπρεπε να περιμένουν πολλή ώρα στην ουρά για να φθάσουν σε αυτήν και ότι αυτή ανέδυε μεγάλη δυσοσμία. Αναφέρουν επίσης ότι δεν υπήρχαν αρκετά είδη σωματικής υγιεινής, ότι υπήρχε ένα μόνον ντους και ότι το νερό ήταν κρύο.

Γ. Οι συνθήκες κράτησης σύμφωνα με την εκδοχή της Κυβέρνησης

1. Η Υπηρεσία δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης

12. Κατά την Κυβέρνηση, οι προσφεύγουσες κρατήθηκαν σε ένα δωμάτιο επιφανείας 23,16 m², ταυτόχρονα με δέκα άλλες γυναίκες κατά μέσο όρο.. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι δύο τσιμεντένια κρεβάτια που είχαν στρώματα βρίσκονταν μέσα σε αυτό το δωμάτιο και ότι άλλα στρώματα ήταν τοποθετημένα στο έδαφος. Προσθέτει ότι το δωμάτιο αυτό διέθετε δύο παράθυρα που δεν άνοιγαν, αφού είχε τοποθετηθεί ένα μεταλλικό πλέγμα στο εξωτερικό μέρος και κάγκελα στο εσωτερικό, και ότι διέθετε ένα ντους με ζεστό νερό και μία τουαλέτα. Προσθέτει επίσης ότι ο χώρος κράτησης ήταν εξοπλισμένος με θερμαντικά σώματα τοποθετημένα στον διάδρομο και με σύστημα εξαερισμού και κλιματισμού και ότι ο χώρος αυτές απολυμαίνονταν και βάζονταν τακτικά. Τονίζει επίσης ότι το δωμάτιο στο οποίο βρίσκονταν οι προσφεύγουσες καθαρίζονταν τέσσερις φορές την εβδομάδα, ότι σε αυτές διανεμήθηκαν προϊόντα σωματικής υγιεινής (χαρτί τουαλέτας, σαπούνι) και ότι αυτές εισέπρατταν 5,87 ευρώ την ημέρα για τις ανάγκες διατροφής τους.

13. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει εξάλλου ότι το κτήριο δεν διέθετε χώρο προαυλισμού, αλλά ότι οι κρατούμενες μπορούσαν να βγαίνουν, σε ομάδες και υπό επίβλεψη, στον διάδρομο.

14. Εξάλλου, αναφέρει ότι στις 11 Αυγούστου 2011, περί ώρα 18, η πρώτη προσφεύγουσα μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο Παπαγεωργίου, διότι αυτή παραπονιόταν για πόνους στην κοιλιά και στο αριστερό πόδι, ότι οι ιατροί που την εξέτασαν διέγνωσαν ότι οι πόνοι οφείλονταν στην έμμηνο ρύση της και της χορήγησαν αναλγητικά και ότι η ενδιαφερόμενη έφυγε από το νοσοκομείο στις 21:00. Αναφέρει επίσης ότι αυτή μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο Ιπποκράτειο στις 19 Σεπτεμβρίου 2011, διότι παραπονιόταν για ιλίγγους και απώλεια αίματος από έμμηνο ρύση και ότι επέστρεψε στον χώρο κράτησής της στις 01:20. Προσθέτει τέλος ότι αυτή μεταφέρθηκε εκ νέου στο νοσοκομείο Παπαγεωργίου στις 21 Σεπτεμβρίου 2011 και ότι εξήλθε από αυτό την επομένη.

2. Η διεύθυνση αλλοδαπών Αττικής

15. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι η πρώτη προσφεύγουσα τοποθετήθηκε σε ένα κελί 12 m² το οποίο μοιραζόταν με δύο άλλες κρατούμενες, και ότι η δεύτερη προσφεύγουσα τοποθετήθηκε σε ένα κελί με την ίδια επιφάνεια που μοιράστηκε με μία ακόμη κρατούμενη.

16. Κατά την Κυβέρνηση, τα κελιά θερμαίνονταν με σύστημα κεντρικής θέρμανσης και αερίζονταν και φωτιζόνταν επαρκώς με φυσικό φως και μία ιδιωτική εταιρεία εξασφάλιζε τον καθημερινό καθαρισμό όλων των χώρων της διεύθυνσης αυτής, συμπεριλαμβανομένων και των κελιών. Κατά την Κυβέρνηση, στις κρατούμενες μοιράζονταν καθαρά κλινοσκεπάσματα, προϊόντα προσωπικής υγιεινής καθώς και μία τηλεφωνική κάρτα για να μπορούν να επικοινωνούν με τους δικούς τους και με τους δικηγόρους τους.

17. Σε ό,τι αφορά την διατροφή των κρατουμένων, η Κυβέρνηση εκθέτει ότι αυτές ελάμβαναν τρία γεύματα την ημέρα, το κόστος των οποίων καλυπτόταν από τις αρχές, και ότι όλα τα γεύματα ετοιμάζονταν στην καντίνα της γενικής αστυνομικής διεύθυνσης Αττικής.

18. Προσθέτει ότι οι κρατούμενες είχαν την δυνατότητα να προαυλίζονται καθημερινά, από ώρα 16 έως ώρα 18, σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο επιφανείας 279,50 m².

Δ. Τα ένδικα μέσα των προσφευγουσών σχετικά με τις συνθήκες κράτησής τους

19. Στις 22 Αυγούστου 2011, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν ενώπιον του προέδρου του διοικητικού πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης αντιρρήσεις για την θέση τους υπό κράτηση και ζήτησαν την απόλυσή τους. Παραπονέθηκαν επίσης για τις

συνθήκες κράτησής τους στην υπηρεσία δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης. Με δύο αποφάσεις με αριθμούς 586/2011 και 587/2011, ο πρόεδρος του διοικητικού πρωτοδικείου απέρριψε τις αντιρρήσεις για τον λόγο ότι οι προσφεύγουσες ήταν ύποπτες φυγής. Δεν έκανε κάποια αναφορά στους ισχυρισμούς τους αναφορικά με τις συνθήκες κράτησής τους. Με δύο μεταγενέστερες αποφάσεις του με αριθμούς 623/2011 και 624/2011, αυτός απέρριψε δύο αιτήσεις ανάκλησης των αποφάσεων με αριθμούς 586/2011 και 587/2011 τις οποίες οι προσφεύγουσες είχαν καταθέσει στις 13 Σεπτεμβρίου 2011 και μέσα στις οποίες αυτές αναφέρονταν εκ νέου στις συνθήκες της κράτησής τους, χαρακτηρίζοντας τις ως εξευτελιστικές.

20. Στις 22 Σεπτεμβρίου 2011, η πρώτη προσφεύγουσα διατύπωσε νέες αντιρρήσεις κατά της κράτησής της ενώπιον του προέδρου του διοικητικού πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης. Επικαλέστηκε ως νέο στοιχείο τα προβλήματα υγείας που είχαν εκδηλωθεί από τις 20 Σεπτεμβρίου 2011 και την είχαν οδηγήσει στο νοσοκομείο, και υποστήριξε ότι η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας της συνδεόταν με την ανυπόφορη κατάσταση που επικρατούσε κατ' αυτήν στο κελί της πιο πάνω υπηρεσίας δίωξης. Ο πρόεδρος του εν λόγω δικαστηρίου απέρριψε τις αντιρρήσεις αυτές με την απόφαση με αριθμό 646/2011.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

21. Το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα έχει ως εξής:

«Για πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

22. Το προεδρικό διάγραμμα 254/2004, το οποίο θέσπισε τον κώδικα δεοντολογίας των υπαλλήλων της αστυνομίας, και το προεδρικό διάταγμα 141/1991, σχετικά με τις αρμοδιότητες των οργάνων του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, εφαρμόζονται στην κράτηση αλλοδαπών ενόψει απέλασης σε αστυνομικά τμήματα ή σε κέντρα κράτησης των συνόρων.

23. Το προεδρικό διάγραμμα 254/2004 προβλέπει ειδικότερα ότι: οι αστυνομικοί οφείλουν να σέβονται το δικαίωμα στην ζωή και στην προσωπική

ασφάλεια εκάστου ατόμου και την αρχή της αναλογικότητας όταν προσφεύγουν στην χρήση βίας κατά πολιτών (άρθρα 2 δ) και ε) και 3), καθώς και το δικαίωμα στην προσωπική και την οικογενειακή ζωή, και να αποφεύγουν τις διακρίσεις. Και, κατά την σύλληψη και την κράτηση πολιτών, οι αστυνομικοί οφείλουν να αποφεύγουν πράξεις που μπορούν να προσβάλουν την τιμή, την φήμη και την αξιοπρέπεια του συλληφθέντος (άρθρο 3 α)), να εξασφαλίζουν την επικοινωνία του κρατούμενου με τους δικούς του, τις προξενικές αρχές της χώρας καταγωγής του και τις εθνικές και διεθνείς επιτροπές οι οποίες δραστηριοποιούνται για την προστασία των κρατουμένων (άρθρο 3 ε) και στ)), να εξασφαλίζουν συνθήκες κράτησης που σέβονται την ασφάλεια, την υγεία και την προσωπικότητα του κρατούμενου (άρθρο 3 ζ)), να φροντίζουν ώστε να αποφεύγεται η εγγύτητα μεταξύ των καταδικασθέντων για παραβάσεις του αστικού δικαίου και εκείνων που έχουν καταδικαστεί σε ποινικό επίπεδο, μεταξύ των ανδρών και των γυναικών και μεταξύ των ανηλίκων και των ενηλίκων (άρθρο 3 ζ)).

24. Εξάλλου, το εν λόγω διάταγμα προβλέπει ότι οι αξιωματικοί των αστυνομικών τμημάτων ή των κέντρων κράτησης στα οποία ανατέθηκε η κράτηση προσώπων έχουν: την υποχρέωση να φροντίζουν για την υγεία των κρατουμένων (άρθρο 3 η)) και την υποχρέωση να εμποδίζουν και να καταγγέλλουν αμέσως οποιαδήποτε πράξη που συνιστά βασανιστήριο ή άλλη μορφή απάνθρωπης, βάνουσης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, οποιαδήποτε άλλη μορφή βίας ή απειλής της χρήσης βίας και οποιαδήποτε μεταχείριση δυσμενή ή ενέχουσα διάκριση σε βάρος ενός κρατούμενου (άρθρο 3 θ)).

25. Το προεδρικό διάταγμα 141/1991 προβλέπει ειδικότερα: την υποχρέωση για τους διοικητές των αστυνομικών υπηρεσιών να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την αποτροπή των αποδράσεων, των αυτοκτονιών και των τραυματισμών των κρατουμένων (άρθρο 66 § 4), την ευθύνη των αστυνομικών φυλάκων του τόπου κράτησης σε ό,τι αφορά την ζωή και την σωματική ακεραιότητα των κρατουμένων καθώς και την τήρηση της γαλήνης μέσα στον χώρο κράτησης (άρθρο 66 § 5 δ)), την υποχρέωση του Κράτους να φροντίζει ώστε οι υπηρεσίες της αστυνομίας να καταλαμβάνουν κτήρια τα οποία ανταποκρίνονται στις συνθήκες υγιεινής και διαθέτουν επαρκή χώρο για τις ανάγκες των υπηρεσιών αυτών (άρθρο 90 § 3 β) και γ)) και την υποχρέωση των διευθυντών και των διοικητών των αστυνομικών υπηρεσιών να φροντίζουν για την καθαριότητα των χώρων και την επιδιόρθωση των ζημιών (άρθρο 91 § 1). Τέλος, το άρθρο 92 §§ 6 και 7 αυτού του προεδρικού

διατάγματος ορίζει ότι τα κελιά πρέπει να πληρούν τις απαιτούμενες συνθήκες υγιεινής και ασφαλείας ώστε να αποτρέπονται οι αποδράσεις, οι αυτοκτονίες και οι τραυματισμοί των κρατουμένων και ότι οι αξιωματικοί υπηρεσίας έχουν την υποχρέωση να ελέγχουν καθημερινά και με επιμέλεια τα κελιά ώστε να βεβαιώνονται ότι είναι σε καλή κατάσταση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

26. Λαμβανομένης υπόψη της ομοιότητας των παρουσών προσφυγών σε ότι αφορά τα πραγματικά περιστατικά και τα ζητήματα ουσίας που θέτουν, το Δικαστήριο αποφασίζει να τις συνενώσει και να τις εξετάσει από κοινού σε μία μοναδική απόφαση.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

27. Οι προσφεύγουσες παραπονούνται για τις συνθήκες κράτησής τους στους χώρους της υπηρεσίας δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης και σε εκείνους της διεύθυνσης αλλοδαπών Αττικής. Ισχυρίζονται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Κανένα πρόσωπο δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.»

A. Επί του παραδεκτού

28. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει τις προσφυγές λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Καταρχήν, ισχυρίζεται ότι οι προσφεύγουσες, οι οποίες προσέφυγαν στο Δικαστήριο αφού αφέθηκαν ελεύθερες και έφυγαν από την Ελλάδα, παρέλειψαν να καταθέσουν μία αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 § 1 (σεβασμός και προστασία της αξίας του ανθρώπου) και 7 § 2 (απαγόρευση των βασανιστηρίων) του Συντάγματος, τα άρθρα 7 (απαγόρευση των βασανιστηρίων) και 10 (μεταχείριση των κρατουμένων) του νόμου 2462/1997 με την οποία κυρώθηκε το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το άρθρο 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων) του νομοθετικού διατάγματος 53/1974 με το οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση. Κατά την Κυβέρνηση, οι διατάξεις αυτές είναι άμεσα

εκτελεστές και γεννούν υποχρεώσεις για το Κράτος και δικαιώματα για τους ιδιώτες χωρίς να είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί το περιεχόμενό τους από όλα νομοθετικά ή κανονιστικά κείμενα.

29. Κατά δεύτερο λόγο, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγουσες παρέλειψαν να ασκήσουν μία αγωγή αποζημίωσης στη βάση του πιο πάνω άρθρου 105 σε συνδυασμό με τις διατάξεις που εφαρμόζονται επί αλλοδαπών για τους οποίους έχει εκδοθεί διοικητική απόφαση απέλασης, και ειδικότερα: τα άρθρα 66 § 4, 66 § 5 δ), 90 § 3 β), 91 § 1 και 92 §§ 6 και 7 του προεδρικού διατάγματος 141/1991 σχετικά με τις αρμοδιότητες των οργάνων του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, καθώς και των άρθρων 2 και 3 του προεδρικού διατάγματος 254/2004 το οποίο εισήγαγε κώδικα δεοντολογίας των υπαλλήλων της αστυνομίας (πιο πάνω παράγραφοι 22-25).

30. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι προέβαλαν τα παράπονά τους σχετικά με τις συνθήκες κράτησής τους δύο φορές ενώπιον του προέδρου του διοικητικού πρωτοδικείου της Θεσσαλονίκης καθώς και ενώπιον ενός αρμοδίου αξιωματούχου της αστυνομικής διεύθυνσης αλλοδαπών της Θεσσαλονίκης. Τονίζουν ότι, όταν απέρριψε τις αντιρρήσεις τους αναφορικά με την κράτησή τους, ο πρόεδρος του διοικητικού πρωτοδικείου δεν έκανε κανένα σχόλιο επί των ισχυρισμών τους περί εξευτελιστικών συνθηκών κράτησης. Θεωρούν έτσι ότι οι εθνικές αρχές είχαν ενημερωθεί για την κατάστασή τους και είχαν την δυνατότητα να επικεντρωθούν στις συνθήκες της κράτησής τους και να τις θεραπεύσουν. Σε ό,τι αφορά την αγωγή που προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, εκτιμούν ότι δεν είναι αποτελεσματική και ότι δεν μπορεί να επιφέρει την βελτίωση των συνθηκών κράτησης. Προσθέτουν επίσης ότι ο νόμος 3386/2005, ο οποίος έχει εφαρμογή στους αλλοδαπούς που κρατούνται ενόψει της απέλασής τους προβλέπει ως μοναδική δυνατή προσφυγή την διατύπωση αντιρρήσεων ενώπιον του προέδρου του διοικητικού δικαστηρίου.

31. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σε ό,τι αφορά την εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης προβλέπει μία κατανομή του βάρους αποδείξεως. Η εναγόμενη κυβέρνηση πρέπει έτσι να πείσει το Δικαστήριο ότι το ένδικο μέσο του οποίου την ύπαρξη επικαλείται ήταν πραγματικό και διαθέσιμο τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη κατά τον χρόνο των γεγονότων, δηλαδή ότι ήταν προσβάσιμο και ικανό να προσφέρει στον προσφεύγοντα την επανόρθωση των αιτιάσεών του και ότι παρουσίαζε εύλογες προοπτικές επιτυχίας (*Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας*, 16 Σεπτεμβρίου 1996, § 68, *Recueil des arrêts et*

decisions 1996-IV, και *Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 56581/00, § 46, CEDH 2006-II).

32. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι η κατάσταση μπορεί να είναι διαφορετική μεταξύ ενός ατόμου που κρατήθηκε κάτω από συνθήκες που θεωρεί αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης και που προσφεύγει στο Δικαστήριο μετά την απόλυσή του και ενός ατόμου που προσφεύγει σε αυτό ενώ κρατείται ακόμη κάτω από τις συνθήκες που καταγγέλλει (*Χατζηβασιλειάδης κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 51618/12, 19 Δεκεμβρίου 2012).

33. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι προσφεύγουσες αφέθηκαν ελεύθερες και εκδιώχθηκαν στην χώρα τους στις 29 Σεπτεμβρίου 2011 η πρώτη και στις 22 Σεπτεμβρίου 2011 η δεύτερη. Προσφεύγοντας στο Δικαστήριο στις 9 Δεκεμβρίου 2011, δεν στόχευαν προφανώς στην παρεμπόδιση της συνέχισης της κράτησής τους κάτω από συνθήκες απάνθρωπες ή εξευτελιστικές, αλλά να επιτύχουν μία εκ των υστέρων διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης εκ μέρους του Δικαστηρίου και, ενδεχομένως, μία αποζημίωση για την ηθική βλάβη που εκτιμούν ότι υπέστησαν.

34. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, εξάλλου, στην απόφαση του *A.F. κατά Ελλάδας* (αριθ. 53709/11, §§ 55-60, 13 Ιουνίου 2013) είχε κρίνει σκόπιμο να εξετάσει κατά πόσο οι διατάξεις ενός νομοθετικού ή κανονιστικού κειμένου των οποίων μπορεί να γίνει επίκληση για τους σκοπούς μιας αγωγής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα είχαν συνταγεί με όρους επαρκώς σαφείς και εγγυούνταν «αγώγιμα» δικαιώματα.

35. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα άρθρα των δύο διαταγμάτων τα οποία η Κυβέρνηση υποδεικνύει ως εφαρμοστέα για τους σκοπούς μιας αγωγής στη βάση του πιο πάνω αναφερομένου άρθρου 105 είναι συντεταγμένα με γενικούς όρους και δεν συνιστούν μία στερεή νομική βάση προς τούτο διότι δεν εγγυώνται «αγώγιμα» δικαιώματα. Έτσι, σημειώνει ότι τα άρθρα 2 δ) και ε) και 3 του προεδρικού διατάγματος 254/2004 και τα άρθρα 66 § 4, 66 § 5 δ), 90 § 3 β), 91 και 92 του προεδρικού διατάγματος 141/1991 θεσπίζουν υποχρεώσεις γενικής φύσεως για την διοίκηση χωρίς εν τούτοις να εγγυώνται υπέρ των αλλοδαπών δικαιώματα υποκειμενικά και των οποίων να μπορεί να γίνει επίκληση ενώπιον της δικαιοσύνης. Το ίδιο ισχύει και για τους άλλους νόμους και άρθρα του Συντάγματος που επικαλείται η Κυβέρνηση στην πιο πάνω παράγραφο 28 (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *A.F. κατά Ελλάδας*, § 60).

37. Υπό το φως των προηγούμενων σκέψεων, το Δικαστήριο δεν έχει πειστεί ότι μία αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα λόγω των απάνθρωπων και εξευτελιστικών συνθηκών κράτησης στα κέντρα κράτησης για τους αλλοδαπούς θα είχε εύλογη πιθανότητα επιτυχίας και ότι αυτή προσέφερε κατά τον χρόνο των γεγονότων μία κατάλληλη επανόρθωση (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *A.F. κατά Ελλάδας*, §§ 59 και 61).

38. Κρίνοντας ότι οι προσφυγές δεν είναι προδήλως αβάσιμες με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούουν σε οποιονδήποτε άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο τις κηρύσσει παραδεκτές.

B. Επί της ουσίας

39. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η κράτηση των δύο προσφευγουσών, τόσο στην υπηρεσία δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης όσο και στην διεύθυνση αλλοδαπών Αττικής, έλαβε χώρα κάτω από συνθήκες σύμφωνες προς την Σύμβαση, Σε ό,τι αφορά τον πρώτο χώρο, αναφέρει ότι η κράτηση διήρκεσε τον χρόνο που απαιτήθηκε για να ολοκληρωθούν οι απαραίτητες ενέργειες για την επιστροφή των προσφευγουσών στην χώρα τους και ότι η πρώτη προσφεύγουσα έλαβε την φροντίδα που απαιτούνταν από την κατάσταση της υγείας της. Σε ό,τι αφορά τον δεύτερο χώρο, εκθέτει ότι η κράτηση διήρκεσε μία μόνον ημέρα και ότι οι προσφεύγουσες είχαν τοποθετηθεί σε κελιά 12 m², η πρώτη μαζί με δύο άλλες κρατούμενες και η δεύτερη με μία άλλη κρατούμενη.

40. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι κρατήθηκαν κάτω από τις ίδιους όρους – ήτοι στον ίδιο τόπο και υπό τις ίδιες συνθήκες – με εκείνους που το Δικαστήριο εξέτασε στην απόφαση *Chkhartishvili κατά Ελλάδας* (αριθ. 22910/10, 2 Μαΐου 2013), στην οποία κατέληξε σε μία παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης εξαιτίας της ακαταλληλότητας των εν λόγω χώρων για κρατήσεις μεγάλης διάρκειας καθώς και των ανεπαρκειών ως προς τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες και την διατροφή.

41. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι για να εισέλθει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, μία κακή μεταχείριση πρέπει να φθάνει σε ένα ελάχιστο σοβαρότητας. Η αξιολόγηση αυτού του ελάχιστου είναι σχετική κατ'ουσίαν: εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της περίπτωσης, και ειδικότερα από την διάρκεια της μεταχείρισης και των φυσικών ή ψυχικών αποτελεσμάτων της, καθώς και, μερικές φορές, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλέπε, μεταξύ άλλων,

Van der Ven κατά Ολλανδίας, αριθ. 50901/99, § 47, CEDH 2003-II). Το Δικαστήριο έχει κρίνει έτσι ότι μία μεταχείριση ήταν «εξευτελιστική» κατά το ότι από την φύση της ενέπνεε στα θύματά της αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας ικανά να τους ταπεινώσουν και να τους υποβαθμίσουν (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 92, CEDH 2000-XI).

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα συνοδεύονται αναπόφευκτα από ταλαιπωρία και ταπείνωση. Πρόκειται για μία αναπότρεπτη κατάσταση η οποία, ως τέτοια και από μόνη της, δεν εμπεριέχει παραβίαση του άρθρου 3. Η διάταξη αυτή επιβάλλει εν τούτοις στο Κράτος να εξασφαλίσει ότι οποιοδήποτε πρόσωπο που κρατείται κάτω από συνθήκες συμβατές με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ότι ο τρόπος της κράτησής του δεν το υποβάλλουν σε μία αγωνία ή σε μία δοκιμασία μιας έντασης που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο ταλαιπωρίας που είναι σύμφυτο με ένα τέτοιο μέτρο και ότι, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών απαιτήσεων της φυλάκισης, η υγεία και η ευεξία του είναι εξασφαλισμένες κατά τρόπο επαρκή (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Kudla*, §§ 92-94, *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 59450/00, § 119, CEDH 2006-IX).

43. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι έχει ήδη εκδικάσει, πολλές φορές, υποθέσεις σχετικές με συνθήκες φυλάκισης μέσα σε χώρους της αστυνομίας ατόμων τα οποία προφυλακίστηκαν ή κρατήθηκαν ενόψει της απέλασής τους, και ότι στις υποθέσεις αυτές έχει καταλήξει στην διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης (βλέπε *Σιάσιος και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 30303/07, 4 Ιουνίου 2009 – *Βαφειάδης κατά Ελλάδα*, αριθ. 24981/07, 2 Ιουλίου 2009 – *Shuvaev κατά Ελλάδα*, αριθ. 8249/07, 29 Οκτωβρίου 2009 – *Tabesh κατά Ελλάδα*, αριθ. 8256/07, 26 Νοεμβρίου 2009 – *Efremidi κατά Ελλάδα*, αριθ. 33225/08, 21 Ιουνίου 2011 και *Ασλάνης κατά Ελλάδα*, αριθ. 3640/10, 17 Οκτωβρίου 2013). Εκτός από τις ειδικές ελλείψεις ως προς την κράτηση των ενδιαφερομένων σε έκαστη από τις πιο πάνω αναφερόμενες υποθέσεις, οι οποίες σχετίζονται ειδικότερα με τον υπερπληθυσμό, την έλλειψη εξωτερικού χώρου για περίπατο, το ανθυγιεινό και την ποιότητα της εστίασης, το Δικαστήριο θεμελίωσε την διαπίστωσή του για παραβίαση του άρθρου 3 στην ίδια την φύση των αστυνομικών τμημάτων, τα οποία είναι χώροι που προορίζονται να φιλοξενούν άτομα για σύντομο διάστημα. Έτσι, διαστήματα προσωρινής κράτησης μέσα σε αστυνομικά τμήματα που κυμαίνονται μεταξύ δύο και τριών μηνών θεωρήθηκαν ως αντιβαίνοντα στο άρθρο 3 (πιο πάνω αναφερόμενες αποφάσεις

Σιάσιος και λοιποί, § 32 – Βαφειάδης, §§ 35-36, Shuvaev, § 39 – Tabesh, § 43 – Efremiti, § 41 – και Ασλάνης, § 39).

44. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες κρατήθηκαν αντίστοιχα επί σαράντα-εννέα ημέρες η πρώτη (από τις 10 Αυγούστου μέχρι τις 28 Σεπτεμβρίου 2011) και επί σαράντα-δύο ημέρες η δεύτερη (από τις 10 Αυγούστου μέχρι τις 21 Σεπτεμβρίου 2011) στους χώρους της υπηρεσίας δίωξης της λαθρομετανάστευσης της Θεσσαλονίκης, κάτω από τις ακόλουθες συνθήκες: οι προσφεύγουσες είχαν τοποθετηθεί σε ένα κελί του οποίου η επιφάνεια που αντιστοιχούσε ανά άτομο ήταν μικρότερη των 3 m², όπου η πλειοψηφία των κρατουμένων κοιμόνταν σε στρώματα τοποθετημένα στο έδαφος και με μέτρια πρόσβαση στο φως. Η μοναδική δυνατότητα άσκησης ήταν το περπάτημα μέσα σε έναν μικρό διάδρομο. Το Δικαστήριο σημειώνει τέλος ότι έχει υπογραμμίσει πολλές φορές τον ανεπαρκή χαρακτήρα της χορήγησης του ποσού των 5,87 ευρώ την ημέρα στα άτομα που κρατούνται, για την διατροφή τους – όπως συμβαίνει και στην προκειμένη περίπτωση (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Chkhartishvili*, § 61). Τίποτε δεν επιτρέπει συνεπώς να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα, στην παρούσα υπόθεση, από εκείνο στο οποίο είχε καταλήξει στις διάφορες προαναφερθείσες υποθέσεις. Τα στοιχεία αυτά επαρκούν στο Δικαστήριο για να καταλήξει ότι υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά την διάρκεια της παραμονής των προσφευγουσών στην Θεσσαλονίκη.

45. Η διαπίστωση αυτή απαλλάσσει το Δικαστήριο από την εξέταση των συνθηκών της κράτησης στους χώρους της διεύθυνσης αλλοδαπών Αττικής, όπου οι προσφεύγουσες παρέμειναν μία μόνον ημέρα.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

46. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

47. Οι προσφεύγουσες ζητούν 20.000 ευρώ (EUR) η κάθε μία για την ηθική βλάβη που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν.

48. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι τα αιτούμενα ποσά είναι υπερβολικά.

49. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να επιδικαστεί σε κάθε μία από τις προσφεύγουσες το ποσό των 6.500 EUR για την ηθική βλάβη.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

50. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν κάποιο αίτημα σχετικό με την κάλυψη των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης. Δεν τους επιδικάζει επομένως κάποιο ποσό για την αιτία αυτή.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

51. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να συνδέσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας με το επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Αποφασίζει* να συνενώσει τις προσφυγές,
2. *Αποφασίζει* να τις κηρύξει παραδεκτές.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.
4. *Αποφαίνεται*:
 - α) ότι το εναγόμενο Κράτος πρέπει να καταβάλει σε κάθε μία από τις προσφεύγουσες, εντός τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, το ποσό των 6.500 EUR (έξι χιλιάδων πεντακοσίων ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται για φόρους, για την ηθική βλάβη,
 - β) ότι, από την λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.
5. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά το υπερβάλλον.

Συντάχθηκε στην γαλλική γλώσσα και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 26 Ιουνίου 2014, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Isabelle Berro-Lefèvre

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου

εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 17 Ιουλίου 2014

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος